

۱۲۸۴۸۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گویش میغانی

فاطمه شاه حسینی

آیة الله نادر

(میغان نامه ۲)

انتشارات حبله رود

۱۳۹۴

سرناسه	شاه حسینی، فاطمه، ۱۳۵۵
عنوان و نام پدیدآور	گویش میغانی / فاطمه شاه حسینی، علی اصغر نادری
مشخصات نشر	سمنان، انتشارات حبله رود، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۲۶۸ص.
شابک	۳-۴۲-۷۶۴۴-۶۰۰-۹۷۸-۱۳۳۰۰۰: ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	سمنانی
گونه	زبان های ایرانی -- گویش ها
شنا افزوده	نادری، علی اصغر.
رده بندی کنگ	۱۳۹۴ش ۷۲/س PIR۳۲۷۹
رده بندی در بی	۹۴۹مغ
شماره کتابشناسی ملی	۴۰۹۹۳۰

انتشارات حبله رود

www.habierood.ir

گویش میغانی

فاطمه شاه حسینی، علی اصغر نادری

www.meyghanname.mihanblog.com

A_A_naderi@yahoo.com

صفحه آرایی: محمد تقی رهبری فرد

طرح روی جلد: مرجان شمسی خانی

چاپ نخست: ۱۳۹۴

چاپ و صحافی: زلال کوثر قم

شابک: ۳-۴۲-۷۶۴۴-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: سیزده هزار و سیصد تومان

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

فروشگاه های عرضه کتاب:

تهران: کتاب فروشی طهوری، روبروی دانشگاه تهران

شاهرود: مطبوعاتی سروش، روبروی مخابرات

میغان: فروشگاه خانه آفتاب؛ خیابان شهید مهدوی

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۵	نیم نگاهی به میغان
۹	جغرافیای تاریخی
۱۵	وجه تسمیه
۱۷	نتیجه گیری
۱۹	بخش اول: بررسی ساختار و توصیف گویش میغانی
۲۱	فصل اول: نظام آوایی
۲۳	شدهای
۲۴	راهنمای نشانه ها
۲۵	نظام آوایی
۲۶	واکها (مصوت ها)
۲۷	صامت ها (همخوان)
۳۱	فرایند واجی
۳۱	۱- همگون سازی
۳۱	۲- ابدال
۳۲	۳- قلب
۳۳	۴- حذف
۳۳	۵- ادغام
۳۴	۶- افزایش
۳۵	گریزی به فرهنگ پهلوی
۴۱	فصل دوم: صرف
۴۳	صرف
۴۳	واژه
۴۴	اسم
۴۴	انواع اسم
۴۴	۱- اسم مفرد و جمع
۴۵	۲- معرفه و نکره

۴۶	۳- اتباع
۴۷	۴- اسم مصغر
۴۷	۵- اسم صوت
۴۷	اسم از نظر ساختمان
۴۷	الف - اسم ساده
۴۸	ب - اسم مرکب
۴۹	ج - اسم مشتق
۵۰	د - اسم مشتق - مرکب
۵۰	ضمیر
۵۰	ضمیر مشخص
۵۰	ضمایر ضمی صی صی صی
۵۱	ضمایر شخصی متدل در حالت مفعولی
۵۲	ضمایر اشاره
۵۲	ضمیر پرسشی
۵۳	ضمیر مبهم
۵۳	فعل
۵۴	انواع فعل از نظر زمان
۵۴	فعل مضارع
۵۴	مضارع اخباری
۵۵	مضارع التزامی
۵۶	مضارع ملموس
۵۶	فعل مستقبل
۵۷	فعل ماضی
۵۷	ماضی استمراری
۵۸	ماضی بعید
۵۸	ماضی التزامی
۵۸	ماضی ملموس
۵۹	فعل معلوم و مجهول
۵۹	الف - فعل معلوم
۶۰	ب - فعل مجهول
۶۰	طریقه‌ی مجهول کردن

۶۱	فعل از نظر لازم «ناگذر» و متعدی «گذرا»
۶۱	الف - فعل لازم «ناگذر»
۶۱	ب - فعل متعدی «گذرا»
۶۲	وجه فعل
۶۲	وجه اخباری
۶۳	وجه التزامی
۶۳	وجه امری
۶۴	افعال کمکی
۶۷	ساختمان فعل
۶۷	فعل ساده
۶۷	ن - ک
۶۹	وزن های فنی
۷۲	صفت
۷۳	انواع صفت از نظر مفهوم
۷۳	صفت بیانی
۷۳	انواع صفت بیانی
۷۳	صفت مطلق
۷۳	صفت فاعلی
۷۴	صفت مفعولی
۷۴	صفت نسبی
۷۵	صفت لیاقت
۷۵	صفت های غیر بیانی
۷۶	صفت اشاره
۷۶	صفت تفضیلی
۷۶	صفت عالی
۷۷	صفت شمارشی
۷۷	ساختمان صفت
۷۸	قید
۷۹	انواع قید از نظر معنی
۸۰	حرف
۸۰	حرف ربط

۸۲	حرف اضافه
۸۳	حرف نشانه
۸۴	وندهای غیر فعلی

۸۹ فصل سوم: نحو

۹۱	نحو
۹۲	جمله
۹۲	ارکاء جمله
۹۵	علاقه نهاد و شناسه
۹۵	انواع جمله از جهت بیان، مفهوم
۹۷	ساختمان جمله
۹۸	شبه جمله

۱۰۱ بخش دوم: واژه‌ها و ضرب‌المثل‌ها

۱۰۳ فصل اول: واژه‌ها

۱۰۵	آ
۱۰۶	ا
۱۱۰	ب
۱۱۶	پ
۱۲۰	ت
۱۲۵	ج
۱۲۷	چ
۱۲۷	ح
۱۳۰	خ
۱۳۶	د
۱۴۷	ذ
۱۴۷	ر
۱۵۰	ز
۱۵۱	س
۱۵۵	ش
۱۵۸	ص
۱۵۹	ط

ع..... ۱۵۹

غ..... ۱۵۹

ف..... ۱۶۰

ق..... ۱۶۱

ک..... ۱۶۳

گ..... ۱۷۱

ل..... ۱۷۴

م..... ۱۷۷

ن..... ۱۸۲

و..... ۱۸۵

..... ۱۹۰

ی..... ۱۹۵

فصل دوم در مورد المثلها ۱۹۷

منابع و مأخذ..... ۲۶۴

سیمای برخی از نویسندگان سنی میغان..... ۲۶۶

سرزمین پهناور ایران سال‌ها است که زبان‌ها و گویش‌های متعددی را در جای‌جای خود پذیرا بوده و این زبان‌ها و گویش‌ها در قالب واژه‌ها، حکایت‌ها، ضرب‌امثال‌ها و اشعار، خودنمایی و ظهور و بروز داشته و دارند. پاسداری از این میراث معنوی و کهن، کوششی طاقت‌فرسا را می‌طلبد است که نیاکان ما با همه توان و بضاعت خویش تا آنجا که توانسته‌اند آن را از تاراج و تاخت و تاز واژه‌های بیگانه و در پیچ فرهنگ‌های غالب، محافظت کرده‌اند.

اکنون وظیفه ما است که این میراث گران‌بها را که از پدرانمان به ارث برده‌ایم حفاظت کنیم تا بتوانیم با ثبت و ضبط و سپس با بررسی و تحلیل داده‌های گویشی، بسیاری از ناشناخته‌های زبانی را شناخته و بررسی از ابهامات زبان شناسی را بر طرف نماییم. در همین راستا و با عشق و علاقه‌ای که مردم اصیل و دیرپای میغان وجود داشته و دارد، و با پشتکاری همه‌جانبه، پژوهش، بررسی و چگونگی تدوین کتاب پیش رو آغاز گردید.

Mād «سرزمین ماد»، Mādik «اهل ماد»، Mādīgēn «ساکنان سرزمین ماد»، و

تطور تاریخی این نام به صورت: «ماد»، «مای»، «مای‌گان»، «مای‌گون»، «می‌گان»،

«می گون» Maygon^۱، «می قان»، «می غان»^۲، «می غون»، «می خون»، «مغان»، «سنگ».

«میغان»، «میقان»، «میغان»، «Meyghān, Meyghan, Mighan, Miqan, ighān».

Myghan, Mīqān «همه و همه گویای تاریخی پر از فراز و نشیب از مکانی»^۳.

دارد که با گذشت قرن‌ها از سکونت مردم در آن، و علی‌رغم هجوم پیوسته واژه‌های مسلط و رسمی و حتی بیگانه، و در دورانی که آن را عصر تکنولوژی ارتباطات^۴ و یا جهانی شدن «Globalization» می‌نامند، باز هم می‌توان پارسی سره و ناب را در میان مکالمات روزمره گویشوران، به ویژه دامداران و گردانان این دیار یافت.

مردم دیار میغان به گویش خاصی سخن می‌گویند که اگر بخواهیم رنگ و بو و ریشه‌های آن را در مطالعات زبان‌شناسی^۵ کنیم می‌توانیم آن را در کتاب «ابو عبد الله محمد بن احمد مقدسی به نام «احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم» در کتاب «سبک‌شناسی» ملک الشعراء بهار پیدا کنیم.

مقدسی در کتاب مورد اشاره آورده است: «زبان مردم قاسم و گرگان نزدیک است و «ه» را زیاد بکار می‌برند و می‌گویند «هاده - بده» و «هف کن - بک» و زیبایی دارد»^۶.

مرحوم ملک الشعراء بهار در کتاب سبک‌شناسی؛ آورده است: «هاده

۱- نام روستایی در اطراف تهران

۲- «گان»، «غان» و «قان» پسوندهای مکان ساز هستند.

۳- مقدسی؛ ابو عبدالله محمد ابن احمد؛ احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم؛ مترجم علی نقی منزوی، انتشارات شرکت مؤلفان و مترجمان؛ صفحه ۵۱۸؛ اسفند ۱۳۶۱

پیشاوند «ها» بر افعال مکرر مثل «هاگیر» و «هاده» و غیره؛ و این معنی مربوط به لهجه جنوب طبرستان و مردم سمنان و شاهرود و قومس قدیم بوده است.^۱ مرحوم بهار در جلد دوم کتاب سبک شناسی نیز در این خصوص آورده است: «این پیشاوند (ه) از روی لهجه‌های قومس و ری در کتابت آمده و بسیار نادر و کمیاب است مانند هاگیر؛ هاده، هارو و در لهجه‌های روستاهای ری و سمنان و دامغان و شمیران هنوز متداول است».^۲

گوش میغانی همانند بسیاری از گوش‌های دیگر سرزمین پهناور ایران به سبب ارتباط روزافزون با فارسی رایج و معیار از طریق رسانه‌های دیداری و شنیداری به تدریج در حال خاموشی و فراموشی است به گونه‌ای که اغلب واژه‌های این گوش را اگر خواهیم زد نوجوانان و حتی جوانان این روستا ارائه کنیم، نمی‌توانند بسیاری از آنها را درک کنند.

آنچه که در این نوشتار آمده است بررسی نظام آوایی، صرف و نحو گوش مردم میغان است که اغلب بزرگسالان در مکالمات روزمره از آن استفاده می‌کنند. سپس برای درک بهتر این گوش بسیاری از واژه‌های میغانی همراه با معادل نوشتاری آن و در پایان مجموعه‌ای بی‌نظیر از ضرب‌المثل‌ها، رایج در میغان آمده است تا خواننده را برای دریافت بهتر این گوش، کمک کند.

در ضمن برای شناخت دیرپایی گوش میغانی، این گوش از نظر سابقه مورد

۱- بهار، محمدتقی، سبک‌شناسی، جلد اول، انتشارات امیرکبیر، چاپ ششم، سال ۱۳۷۵

۲- بهار، محمدتقی، سبک‌شناسی، جلد دوم، انتشارات امیرکبیر، چاپ ششم، سال ۱۳۷۵

بررسی قرار گرفت و واژه‌های متعدد میغانی که از زبان پهلوی تاکنون باقیمانده است، استخراج و در کتاب آورده شد.

در پایان بر خود لازم می‌دانیم از سروان ارجمند جناب آقایان دکتر اورنگ ایزدی و دکتر عباسعلی وفایی اساتید محترم زبان و ادبیات فارسی دانشگاه علامه طباطبائی تهران آقای علیرضا شاه‌حسینی مدیر محترم انتشارات حبله رود، آقای محمد تقی رهبری فرزند سیدحسن حسینی میغان (سیدعباس) و تمامی عزیزانی که از نظرات و مطالب آن‌ها در این مجموعه استفاده گردیده، تشکر و قدردانی نماییم.

امید است که این نوشتار نیز فتح‌های دیگر برای بررسی‌های عمیق‌تر و دقیق‌تر دیار دیرپا و شهیدستان ایران سرزمین «میغان» باشد.

فطمه شاه حسینی

علی‌اکبر نادری

پایان ۱۳۱۲